

УНИВЕРЗИТЕТУ „ЏОН НЕЗБИТ“
ПРАВНОМ ФАКУЛТЕТУ
БЕОГРАД

ЗАВРШНИ РАД НА СТУДИЈАМА ТРЕЋЕГ СТЕПЕНА ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА

(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)

На основу одлуке Наставно-научног већа ПФ од 07.06.2017, пошто смо проучили урађену
ДОКТОРСКУ ДИСЕРТАЦИЈУ под називом:

(навести: ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ИЛИ УМЕТНИЧКИ ПРОЈЕКАТ)

**„УПРАВЉАЊЕ КОНТРОЛОМ ПОРЕЗА НА ДОДАТУ ВРЕДНОСТ
КОД ВЕЛИКИХ ПОРЕСКИХ ОБВЕЗНИКА“**

кандидата: дипломираног правника Љиљане Ковачевић подносимо следећи:
(звање, име и презиме кандидата)

РЕФЕРАТ

1. Основни подаци о кандидату, докторској дисертацији/ уметничком пројекту

Кандидаткиња Љиљана Ковачевић је рођена 25.04.1966. године у Смедеревској паланци, Република Србија. Дипломирала је на Правном факултету у Београду, 1992. године. На Факултету за државну управу и администрацију, Мегатренд универзитета у Београду уписала је трогодишње докторске академске студије 2011. године. Успешно је положила све Наставним планом предвиђене испите и испунила све друге стандардима за акредитацију докторских академских студија предиспитне обавезе.

Објавила је два рада из области правних наука у референтим часописима са листе Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије и зборнику радова са међународних научних скупова, и то:

1. Љиљана Ковачевић, „*Колаборативна економија и опорезивање*“, Зборник радова Копаоничке школе природног права: „Правни живот“ бр. 11/2016/година LXV/ Књига 585, стр. 89-98.

2. Љиљана Ковачевић, „*Србија на корак ближе Европском ПДВ*“, одобрен за објављивање у међународном научном часопису „Мегатренд ревија/Megatrend review“, (ISSN 1820-3159), издавач Универзитет „Џон Незбит“ који на српском и енглеском језику излази у Београду.

Урадила је докторску дисертацију под насловом: „УПРАВЉАЊЕ КОНТРОЛОМ ПОРЕЗА НА ДОДАТУ ВРЕДНОСТ КОД ВЕЛИКИХ ПОРЕСКИХ ОБВЕЗНИКА“, обима 236 страна, 340.975 карактера, 2.667 параграфа, 56.935 речи у складу са стандардима за израду докторских дисертација.

Дисертација је прошла текст провере на софтверском програму за утврђивање аутентичности текста који је показао да је текст дисертације аутентично и оригинално дело кандидата подобно за јавну одбрану.

У професионалној каријери, по завршетку основних студија радила је као адвокатски приправник, а од 1999. године на служби је у Пореској управи, у почетку на пословима утврђивања и наплате јавних прихода, а касније шеф Одсека за опште, правне, финансијско материјалне, прекршајне и информатичке послове. У Центру за велике пореске обвезнике Пореске управе Републике Србије, ради од његовог оснивања, 2002 године. Од 2004. до 2015. године радила је као помоћник директора Пореске управе - директор Центра за велике пореске обвезнике, а у 2012., 2013. и 2014. години, поред послова директора Центра за велике пореске обвезнике, по одлуци

Владе Републике Србије, обављала је и послове генералног директора Пореске управе.

Била је учесник бројних међународних семинара о улози Пореске управе у борби против прања новца и финансирања тероризма, те домаћин и организатор првог међународног семинара Центара за велике пореске обвезнике. Била је председник европске пореске администрације ЈОТА, председник Извршног савета ЈОТА, директор IPA пројеката за унапређење рада пореске администрације, члан Савета за поштовање прописа и члан тима министра финансија за трансформацију Пореске управе.

Поред тога, била је и руководилац радних група формираних ради доношења подзаконских аката у вези са стручним оспособљавањем, правима и обавезама из радних односа, унутрашњем уређењу и систематизацији радних места, кодекса понашања запослених, правилника о пословима неспојивим са пословима државне управе, правилника о службеним легитимацијама, измена и допуна пореских прописа и многих других подзаконских и правних аката.

У протеклих петнаест година активно је сарађивала са ММФ и другим међународним организацијама на пословима унапређења рада Пореске управе преко формирања, имплементације и развоја Центра за велике пореске обвезнике. У званичном извештају ММФ-а, организација и рад Центра за велике пореске обвезнике, за време њеног роуковођења, оцењен је као добар пример најбоље међународне праксе.

У свом научном раду, кандидаткиња Љиљана Ковачевић је била основач и дугогодишњи главни и одговорни уредник гласила Билтен Центра за велике пореске обвезнике. Учествовала је у више међународних пројеката из области предмета докторске дисертације.

Од 2015. године на дужности је главног пореског саветника у Министарству финансија, Пореској управи, Центру за велике пореске обвезнике и члан је Управног одбора Централног регистра хартија од вредности.

Говори енглески језик (Higher Intermediate and Business) и служи се литературом на том језику (Higher Intermediate and Business).

2. Предмет и циљ докторске дисертације/уметничког пројекта

2.1. Предмет докторске дисертације

Предмет истраживања докторске дисертације кандидаткиње Љиљане Ковачевић јесте управљање контролом пореза на додату вредност код великих пореских обвезника, односно, утврђивање нових стандарда опорезивања, посебно анализа улоге специјализоване контроле пореза на додату вредност код великих пореских обвезника од стране посебног организационог дела пореске администрације.

Значајан сегмент предмета докторске дисертације јесте и анализирање елемената који би могли да допринесу даљој оптимизацији пореза на додату вредност у пореском систему Републике Србије. С обзиром да овај порески облик директно и индиректно утиче на бројне економске и тржишне токове, а посебно да је један од најзначајнијих извора прихода у буџету Републике Србије, кандидаткиња Љиљана Ковачевић је у докторској дисертацији анализирани елементе који би требало да допринесу даљем унапређењу ове фискалне форме, и то, пре свега, са аспекта јачања и осавремењивања контролне функције код фискално најиздашњијих обвезника и од стране специјализованог организационог дела пореске администрације за контролу великих пореских обвезника.

За целовиту научну елаборацију предмета истраживања, кандидаткиња Љиљана Ковачевић је предмет дисертације рашчланила на четири логичне целине, односно структурална чиниоца, и то:

Прва целина докторске дисертације обухвата методолошки оквир истраживања са тежиштем на формулисању проблема истраживања, одређење предмета, циљева, хипотетичког оквира, начина истраживања, као и научне и друштвене оправданости истраживања.

Други структурални чинилац предмета истраживања обухвата опорезивање потрошње пре и након увођења пореза на додату вредност са тежиштем на његовим карактеристикама, врстама, предностима и недостацима у односу на друге врсте опорезивања потрошње. У оквиру овог структуралног чиниоца, посебну пажњу кандидаткиња је посветила тренутној ситуацији у сфери опорезивања овом фискалном формом у савременим пореским системима, активностима Европске уније ка успостављању заједничког пореза на додату вредност, увођењу и функционисању пореза на додату вредност у Републици Србији, ефектима његове примене, пре свега, на цене, сиву економију, спољнотрговинску размену и ефикасност пореског система, као и процени ефикасности пореског система Републике Србије пре и након увођења пореза на додату вредност и одрживости ове фискалне форме у пореском систему Републике Србије у будућности.

Трећи структурални чинилац предмета истраживања обухвата управљање контролом пореза на додату вредност код великих пореских обвезника са акцентом на појмовном одређењу пореског обвезника и пореског дужника, великог пореског обвезника, пореске контроле, класификацијама пореских контрола и контроле великих пореских обвезника у државама чланицама Европске уније и у Републици Србији.

Четврти структурални чинилац предмета истраживања у докторској дисертацији кандидаткиње Љиљане Ковачевић односио се на научно објашњење нове друштвене улоге и значаја Центра за велике пореске обвезнике Републике Србије у контроли великих пореских обвезника, са акцентом на пореској контроли пре његовог оснивања, улози и значају међународних организација у модернизацији пореске администрације Републике Србије, начину управљања порезом на додату вредност код великих пореских обвезника, анализи резултата емпиријског истраживања спроведеног са великим пореским обвезницима Републике Србије и предлогу модела контроле великих пореских обавезника у Републици Србији.

Временски, предмет истраживања обухватао је период од 2001. до 2016. године, а у *просторном погледу* обухвата простор Републике Србије, простор Европе и других развијених земаља света, као и простор земаља у транзицији с којима је могућ одређени вид компарације решења контроле пореза на додату вредност.

Дисциплинарно, због своје сложености, предмет истраживања припада пољу друштвено-хуманистичких наука, научним областима правних и економских наука, ужим научним областима правнофинансијских наука, економских наука, делом организационих наука и науци о управљању.

2.2. Циљеви истраживања у докторској дисертацији

Докторска дисертација има сва битна својства теоријско-емпиријског истраживања, па као и сва оригинална научна дела има своје научне и друштвене циљеве који се достижу израдом дисертације.

2.2.1. Научни циљеви истраживања

Научне циљеве докторске дисертације кандидаткиња Љиљана Ковачевић је структурирала у више нивоа:

Први ниво научног циља дисертације дефинисан је као научна *deskрипција са класификацијом и типологизацијом* опорезивања потрошње, посебно специјализоване контроле великих пореских обвезника којима се уводе нови јединствени стандарди опорезивања. Према оцени Комисије, овај ниво научног циља је у потпуности остварен у докторској дисертацији.

Други ниво научног циља било је *откриће нових елемената* који би могли да допринесу даљој

оптимизацији пореза на додату вредност као фискалне форме у пореском систему Републике Србије. Имајући у виду да порез на додату вредност утиче директно и индиректно на бројне економске и тржишне токове, у докторској дисертацији су откривени и идентификовани главни елементи који допринесе даљем унапређењу ове фискалне форме, и то, пре свега, са аспекта јачања контролне функције у администрацији, чиме је достигнут и овај циљ у изради докторске дисертације

Трећи ниво научног циља био је *научно научно објашњење* откривених и идентификованих главних елемената који доприносе унапређењу ПДВ као важне фискалне форме и научно објашњење најбољих механизма и процедура примене стандарда опорезивања великих пореских обвезника. Сам опис и класификација контроле великих пореских обвезника постављени у првом нивоу научног циља, сматрају се открићем, јер је предмет истраживања на простору Републике Србије мало познат. Успостављањем механизма, процедура и методских поступака бави се ограничени број пореских експерата у Републици Србији, те је из тог угла обрада ове теме покушај успостављања добре основе за даља истраживања.

Четврти ниво научног циља јесте *прогноза* утицаја специјализованог начина контроле путем Центра за велике пореске обвезника на ефикасност и квалитет опорезивања у Србији у нередном средњерочном периоду.

2.2.2. Друштвени циљ истраживања

Друштвени циљ докторске дисертације био је да се изучавањем примене специјализоване пореске контроле у оквиру најразвијенијих земаља и земаља у транзицији идентификују стандарди, механизми и процедуре добре праксе, као и слабости и тешкоће које су имале ове земље при њиховом успостављању, а која би се могла користити за унапређење контроле пореза на додату вредност и других јавних прихода код пореских обвезника у Републици Србији.

Истовремено, друштвени циљ ове докторске дисертације био је да се допринесе изградњи научне основе новог приступа у опорезивању у ширем смислу, који би као такав допринео јачању државе и друштва у целини.

Посебан друштвени циљ дисертације јесте да се анализирају предности и недостатака ове фискалне форме, као и ефекати који произилазе из примене пореза на додату вредност и сагледају могућности за даље унапређење његове примене у Републици Србији.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Полазећи од операционалног одређења предмета истраживања и постављених научних и друштвених циљева докторске дисертације, хипотетички оквир истраживања чиниле су једна генерална (општа), три посебне и њима припадајуће појединачне хипотезе истраживања

Генерална (општа) хипотеза и научна парадигма докторске дисертације, самим тим и научног истраживања, гласила је: „Ако је порез на додату вредност подвргнут перманентној специјализованој контроли од стране јединице за велике пореске обвезнике, онда то доводи до повећања нивоа ефикасности целокупне пореске администрације“.

На основу укупних резултата истраживања кандидат је дошао до закључка да се подвргавањем опорезивања пореза на додату вредност специјализованој контроли јединице за велике пореске обвезнике утиче на повећање нивоа ефикасности целокупне пореске администрације.

Прва посебна хипотеза гласила је: „Што су услови за унапређење привреде у Републици Србији бољи и развијенији, то су и услови за даљу оптимизацију пореза на додату вредност повољнији“.

На основу резултата истраживања, кандидаткиња је дошао до закључка да је држава у годинама пре увођења пореза на додату вредност у порески систем, изменама и допунама пореских закона, увела бројна пореска ослобађења и олакшице за све привредне субјекте који инвестирају у развој Републике Србије, те реорганизовала и модернизовала пореску администрацију и створила такав привредни амбијент који је привукао иностране, али и домаће инвеститоре. То је резултирало оживљавањем привредних активности на домаћем тржишту као и извозним активностима на тржиштима земаља чланица СЕФТА и Европске уније.

Резултати истраживања су, такође потврдили да је повећаним прометом роба и услуга које подлежу опорезивању порезом на додату вредност унапређена привредна активност, а порез на додатну вредност је од прве године примене постао један од најиздашнијих облика опорезивања, чиме је потврђена прва посебна хипотеза истраживања о постојању повезаности између развоја привреде и оптимизације пореза на додату вредност, чиме је

Друга посебна хипотеза у овој докторској дисертацији гласила је: „*Што је ефикаснији рад пореске администрације у поступку контроле пореза на додату вредност, то је оптимизација ове фискалне форме, већа*“.

Резултати истраживања показали су да је већој ефикасности у прикупљању прихода буџета значајно допринела и реформа пореске администрације, која је у великој мери модернизована, боље опремљена (посебно информационим технологијама) и оспособљена, него у периоду пре увођења пореза на додату вредност у порески систем Републике Србије. С тим у вези, кандидаткиња је аргументовано доказала да, захваљујући спроведеним припремама и добром сервису који се пружа пореским обвезницима, континуираном специјализованом обуком пореске администрације и ефикасним стручним контролама, приходи остварени порезом на додату вредност константно расту, чиме је потврђена друга посебна хипотеза истраживања у овој докторској дисертацији.

Трећа посебна хипотеза у докторској дисертацији гласила је: „*Ако се уведе специјализована контрола за велике пореске обвезнике кроз посебан организациони део, то доводи до стварања добре стратегије за побољшање рада целе пореске администрације*“.

Појединачне хипотезе:

Појединачне хипотезе уз трећу посебну хипотезу гласиле су:

ПХ-1: „Што је јединица за велике пореске обвезнике више у функцији сервиса пореским обвезницима, то се се међу њима развија виши ниво поверења и професионалне сарадње, који у крајњем резултира већим степеном добровољног извршавања пореских обавеза“.

ПХ-2: “Успостављањем професионалног модела управљања ризицима код великих пореских обвезника кроз посебан организациони део пореске администрације, доприноси се ефикаснијој контроли и наплати јавних прихода.“

Теоријским и емпиријским резултатима проведених истраживања, кандидаткиња је потврдила претпоставку да успостављање и јачање функције сервиса који се пружа пореским обвезницима утиче на повећање нивоа поверења и професионалне сарадње, што, у крајњем, резултира већим степеном добровољног извршавања пореских обавеза од стране пореских обвезника. Такође, потврђено је да се успостављањем модела управљања ризицима на професионалној основи, код великих пореских обвезника и то кроз посебан организациони део пореске администрације доприноси већој ефикасности функције контроле и наплате јавних прихода и побољшање рада целе пореске администрације, чиме је у потпуности потврђена и трећа посебна хипотеза истраживања и њене обадве појединачне хипотезе истраживања.

4. Кратак опис садржаја

Докторска дисертација кандидаткиње Љолане Ковачевић у садржајном погледу састоји се од резимеа, абстракта, уводних разматрања, четири главе, закључних разматрања и списка коришћене литературе.

У **првом делу** дисертације утврђен је методолошки оквир докторске дисертације. Дефинисани су проблем и предмет истраживања, одређени циљеви истраживања, постављене хипотезе од којих се полази у истраживању, утврђене методе истраживања и наведени очекивани резултати и научни допринос.

У **другом делу** докторске дисертације разматрано је опорезивање потрошње пре и након увођења пореза на додату вредност са тежиштем на његовим карактеристикама, врстама, предностима и недостацима у односу на друге врсте опорезивања потрошње. Поред тога, у овом делу дисертације анализирана је тренутна ситуација опорезивања у савременим пореским системима, активности које предузима Европска унија у успостављању заједничког пореза на додату вредност, увођењу и функционисању пореза на додату вредност у Републици Србији, те ефекти његове примене, пре свега, на цене, сиву економију, спољнотрговинску размену и ефикасност пореског система, као и процена ефикасности пореског система Републике Србије пре и након увођења пореза на додату вредност и одрживост ове фискалне форме у пореском систему Републике Србије.

У **трећем делу** докторске дисертације извршена је научна дескрипција управљања контролом пореза на додату вредност код великих пореских обвезника са акцентом на појмовном одређењу пореског обвезника и пореског дужника, великог пореског обвезника, пореске контроле, те извршена научна класификација пореских контрола, посебно контрола великих пореских обвезника у државама чланицама Европске уније и у Републици Србији.

У **четвртном делу** докторске дисертације извршена је статистичка анализа резултата емпиријског истраживања спроведеног на репрезентативном узорку великих пореских обвезника Републике Србије и на бази резултата емпиријског истраживања понуђено научно објашњење улоге и значаја Центра за велике пореске обвезнике Републике Србије у контроли великих пореских обвезника, те улога и значај међународних организација у модернизацији пореске администрације Републике Србије, са акцентом на начину управљања порезом на додату вредност код великих пореских обвезника..

У **закључним разматрањима** дати су синтетички закључци по главама докторске дисертације и предлог концептуалног модела контроле великих пореских обавезника у Републици Србији.

5. Остварени резултати и научни допринос

Имајући у виду да је у докторској дисертацији истраживана један од најважнијих пореских облика који је у данашње време најраширенији облик опорезивања промета, **остварени резултати** истраживања усмерени су, на одређени допринос теорији пореских система, пореског и финансијског права, посебно у делу резултата посвећених ефектима примене пореза на додату вредност у Републици Србији, са тежиштем на његовом утицају на убирање јавних прихода, као и на цене, тржиште и сиву економију.

Остварени резултати у овој докторској дисертацији огледају се и коректној научној дескрипцији и научном објашњењу места, улоге и економских функција јединица за велике пореске обвезнике у пореском систему, што представља одређени значајан допринос теорији пореског материјалног и пореског процесног права.

С обзиром да ова проблематика није, с научног аспекта, целовито обрађена, резултати истраживања у овај докторској дисертацији представљају добру основу за наставак истраживања предметне теме и представљају одређени **научни допринос** теорији и пракси управљања контролом пореза на додату вредност код великих пореских обвезника.

Значајан научни допринос докторске дисертације јесте и у провери примењених научних метода, техника и инструмената истраживања који су потврдили добре метријске карактеристике, стандардизацију и оригиналност њихове примене у истраживању.

Друштвена оправданост истраживања у докторској дисертацији кандидаткиње Љиљане Ковачевић је у тесној је вези са његовом научном оправданошћу и огледа се у истраживању специјализованих начина и форми вршења контроле великих пореских обвезника и његовог управноправног аспекта у систему реформе управних процедура. Поред тога, резултати истраживања у докторској дисертацији, применом научних метода, техника и инструмената, сумирају досадашњу праксу и постигнуте резултата, у циљу предлагања и изналажења најадекватнијих решења за унапређење ове области као једног од кључних предуслова модернизације и професионализације државне управе која делује искључиво принудом у савременији модел пореске администрације који ће бити сервиса пореских обвезника и поуздани и објективизирани инструмент контроле пореских обвезника.

Такође, резултати истраживања пружају добру платформу за даљу оптимизацију пореза на додату вредност као фискалне форме на пољу унапређења контролне функције у администрацији ове фискалне форме од стране пореских органа, као и даље усаглашавање са стандардима ЕУ.

6. Закључак

1) Докторска дисертација под називом: „Управљање контролом пореза на додату вредност код великих пореских обвезника“, кандидата Љиљане Ковачевић урађена је у складу са одлуком о подобности теме и кандидата за израду докторске дисертације под наведеним називом. Кандидат је предметну тему обрадила на 236 страна текста, при чему се 220 страна односи на проблем и предмет истраживања.

2) Тема докторске дисертације је сложена и интердисциплинована и припада пољу друштвено-хуманистичких наука, научним областима правних и економских наука, ужим научним областима правнофинансијских наука, економских наука, делом организационих наука и науци о управљању. У теоријско-емпиријском смислу, тема докторске дисертације није била у нас довољно научно обрађивана, а недостајао јој је и адекватно дефинисан категоријално појмовни систем.

3) Кроз интердисциплинарни приступ кандидаткиња је дефинисала јединствену правно-економску и организациону стратегију која ће створити погодно тло за утврђивање нових стандарда, модела и механизма пореске контроле и надзора њихове примене на регионалном и националном нивоу. Отуда, ова докторска дисертација представља самостално и оригинално научно дело кандидата.

4) Дисертација је писана коректним и јасним језиком науке, јединственим и јасним стилем уз мање тешкоће које су неизбежни пратилац овакве врсте истраживања. Дисертација садржи адекватну и кохерентну научну апаратуру, укључујући фусноте, најважније изводе, кључне речи, као и списак литературе коришћене приликом израде дисертације. Одабрана литература и извори су примерени потребама рада како по квалитету садржаја, тако и по обиму. Коришћени извори дали су довољну основу за битна закључивања о проблему и предмету истраживања, као и за доказивање постављених хипотеза. Изворе и литературу кандидат је правилно и вешто користила, што се види из чињенице да је постављене хипотезе доказао.

5) Будући да утврђивање нових стандарда контроле и опорезивања уопште има двојаки карактер, а обзиром да је то истовремено и нови облик остваривања концептуално-теоријске замисли опорезивања и реализација новоутврђених стандарда, Комисија за оцену докторске

дисертације сматра да би резултати истраживања у докторској дисертацији могли да пруже многе одговоре на сложена питања опорезивања и неопходности успостављања специјализоване контроле и посебног приступа у опорезивању порезом на додату вредност код великих пореских обвезника од стране посебног организационог дела пореске администрације.

6) Из научне оправданости докторске дисертације произилази и њенљ друштвена оправданост истраживања специјализованих начина вршења контроле великих пореских обвезника и предлагања најбољих решења за унапређење контроле пореза на додату вредност код великих пореских обвезника, али и свих осталих пореских обвезника, што би позитивно утицало на реформу пореске администрације у целини. Управо, полазећи од научне заснованости и друштвене оправданости предмета докторске дисертације, Комисија сматра да дисертација у наведеној садржини и форми испуњава услове да буде прихваћена за јавну одбрану.

7) Имајући у виду наведене аргументе, Комисија за оцену докторске дисертације, сходно захтевима постављеним у упутству за израду завршних радова на студијама другог и трећег степена, сматра да је докторска дисертација под називом „Управљање контролом пореза на додату вредност код великих пореских обвезника“, оригинално и самостално научно дело кандидата Љиљане Ковачевић и да садржи наведене научне доприносе, те предлаже наставно-научном већу Правног факултета Универзитета „Дон Незбит“ у Београду да донесе следећу

ОДЛУКУ

1. Констатује се да је приложена докторска дисертација подобна за јавну одбрану.
2. Кандидат Љиљана Ковачевић ће јавну одбрану докторске дисертације обавити пред комисијом у саставу у којем је утврђивана њена подобности за јавну одбрану, по прописаној академској процедури.

Место и датум:

У Београду, 20.06.2017. године

Чланови Комисије за оцену подобности
кандидата и теме докторске
дисертације/уметничког пројекта

1. Проф. др Мирко Кулић, ректор
Универзитета Привредна Академија из
Новог Сада, коментор

2. Проф. др Неђо Даниловић,
Правни факултет, коментор

3. Проф. др Милан Милановић,
Правни факултет, члан

4. Проф. др Сања Станковић,
Правни факултет, члан

5. Проф. др Александра Тошовић
Стевановић, ФПС

